

Nr 140.

Av herr **Enhörning m. fl.**, om återgäldande till vissa lotsar och stärbhus efter lotsar av vissa till lotsverket inlevererade ersättningsmedel.

Före kungl. skrivelsen den 5 mars 1920 (sv. förf. saml. nr 122) utgick ersättning för förrättning av lots antingen med lotspenningar eller efter överenskommelse. Lotspenningar beräknades alltid exakt på grund av fastställda taxor och avsågo verkliga lotsningar — lotsleds- och distanslotsningar — alltså förrättningar inom vederbörande lots' särskilda lotsningsområde, det område alltså där lotsen på grund av avlagd lotsexamen och erhållen styrsedel befunnits kompetent företaga lotsning, denna på ingående kännedom om de lokala förhållandena baserade vägledning av fartyg.

Medan tidigare lotspenningarna stannade å resp. lotsplatser för vederbörlig fördelning mellan lotsarna, skulle genom tjänstgöringsreglementet för lotsverket av den 23 december 1914 (sv. förf. saml. nr 442) statsverket från och med år 1915 äga rätt till 60 % av lotspenningarna. Oberörd av den nya ordningen stod § 30 i k. f. ang. lotsverket av den 15 febr. 1881 oförändrad kvar. Till skillnad från verkliga lotsningar, som voro tjänsteåligganden för lotsarna inom resp. lotsningsområden, utgjorde biträde av lots åt fartyg över öppen sjö enligt nyssnämnda § 30 i lotsförordningen en fullt frivillig förrättning, företagen *utom* lotsningsområdet. Medan statsverket erhöll rätt till 60 % av de taxebestämda lotspenningarna, var det alljämt "han", lotsen, som ägde njuta den för lämnade biträdet över öppen sjö enligt § 30 överenskomna ersättningen.

Dylik biträde av lots över öppen sjö hade före 1915 års ingång lämnats ytterst sällan, vid många lotsplatser icke alls. Under åren 1916—1919 förekommo däremot sådana öppensjö-förrättningar i stor utsträckning. I mars 1915 föreskrev lotsstyrelsen, att den av lotsarna överenskomna ersättningen enligt § 30 lotsförordningen skulle "hänföras till lotsavgift, som således skall fördelas i likhet med övriga till lotsplatsen influtna lotsavgifter". Lotsarna hava att enligt sina konstitutorial ställa sig till noggrann efterlevnad överordnades föreskrifter. De följde sålunda även denna föreskrift, tagande för givet att deras rätt till medlen ej skulle minskas eller röna inflytande därav. 60 % av överenskomna ersättningar inlevererades så år efter år.

Gentemot en lots, som slutligen ej längre kunde finna sig i lotsstyrelsens föreskrift utan år 1918 innehöll några av honom uppburna ersättningar, lät lotsstyrelsen föranstalta om åtal under yrkande jämväl om redovisningsplikt. Malmö

rådhusrätt ogillade såväl åtalet som redovisningsyrkandet. Hovrätten fastställde den 30 dec. 1919 rådhusrättens utslag, såvitt fråga vore om förrättningar av nu ifrågavarande slag. Justitiekanslern fann ej skäl fullfölja talan till högsta domstolen trots därom av lotsstyrelsen och stadsfiskalen gjord hemställan. Domstolarna funno jämlikt § 30 lotsförordningen lotsen själv äga njuta överenskomna ersättningen för lämnat biträde över öppen sjö. Efter framställning av lotsstyrelsen förordnade Kungl. Maj:t genom skrivelse till lotsstyrelsen den 5 mars 1920, att ersättningen för biträde över öppen sjö ej längre skulle utgå efter överenskommelse utan efter vissa taxor i lotspenningar, av vilka statsverket skulle äga rätt till 60 %.

Då lotsarna ej i godo kunde få tillbaka de av dem före kungl. skrivelsen den 5 mars 1920 inlevererade, överenskomna ersättningarna enligt § 30 lotsförordningen, anhängiggjorde ett 150-tal lotsar och lotsars stärbhus från skilda platser i riket rättegång mot kronan. Som bifogade domsavskrift utvisar, har Svea hovrätt genom dom den 12 dec. 1924 förpliktat kronan till *fullo* återgälda vad ifrågavarande lotsar på grund av föreskrift av lotsstyrelsen till statsverket inlevererat av utav dem efter överenskommelse uppburna ersättningar för lämnat biträde åt fartyg över öppen sjö enligt § 30 lotsförordningen. Högsta domstolen däremot har genom dom den 18 april 1928 ogillat lotsarnas anspråk. På sätt av bil. 1 närmare framgår, har högsta domstolen väsentligen baserat sin dom på mera *formella* skäl, ity att lotsarnas faktiska behandlande av ersättningarna i likhet med lotspenningar, deras inleverande därav till 60 % till statsverket och lotsarnas underlåtenhet att göra invändning mot statsverkets rätt till medlen fått utgöra domsskäl.

Högsta domstolens dom har kommit att medföra, *att* medan den lots, som ej fann sig i lotsstyrelsens föreskrift att inleverera ersättningarna, genom domstolens utslag fått behålla, vad han innehållit, de lotsar däremot, som lojalt följt lotsstyrelsens, deras överordnade myndighets, föreskrift att till statsverket inleverera medlen, fränkänts överenskomna ersättningarna, *och att* lotsarnas av lotsstyrelsens föreskrift föranledda behandlande och inleverande av medlen i fråga slutligen kommit att utgöra motivering för ogillandet av deras anspråk.

Ehuru saken sålunda juridiskt är slutligen avdömd till lotsarnas nackdel, synas rättfärdighets- och billighetsskäl avgjort tala för att de lotsar, som utan invändning eller protest mot överordnade myndighetens föreskrift inlevererat medlen, måtte få tillbaka dessa. Medan högsta domstolen ej direkt uttalat sig därom hava underinstanserna utan vidare tolkat uttrycket i § 30 lotsförordningen, "njute han ersättning efter överenskommelse", såsom innebärande rätt för vederbörande lots till överenskomna ersättningen. Det torde väl även vara något i svensk förvaltning unikt, att statsverket skulle äga rätt till andel uti en intäkt, som en underordnad statstjänsteman efter eget fritt skön enligt överenskommelse bestämt. Av intresse är jämväl här beakta, att lotsstyrelsen givit lotsarna rådet, *att* de för likformighets vinnande lämpligen kunde använda taxorna nr 1 och 2, *att* lotsarna ej följt detta råd, *att* lotsarna i stället i allmänhet låtit taxorna

nr 4 och 5 bliva normgivande vid överenskommelserna, och att statsverket härigenom fått till sig inlevererat *betydligt mera* än om lotsarna handlat enligt lotsstyrelsens förslag.

Det torde även förtjäna uppmärksammande, att lotsstyrelsen själv velat hava öppensjölotsningarna företagna i för sjöfarten önskvärd grad, att lotsarnas frivilligt åtagna biträde åt fartyg över öppen sjö ofta utgjorde ett uppslitande och påfrestande arbete och att den därmed förenade risken var påtaglig. Till väsentlig del bestod ju lämnade biträdet i lotsens ombordvaro för uppfyllande av en fartygsbefälhavarens önskan att hava en neutral man som vittne vid fartygets eventuella utsättande för våld.

För närmare orientering i saken hänvisas till närlagda bilagor.

I anslutning till det anförda hemställa vi, att riksdagen måtte besluta

att till de i högsta domstolens dom av den 18 april 1928 avsedda lotsarna, resp. stärbhus efter lotsar återgälda, vad lotsarna av överenskomna ersättningar enligt § 30 lotsförordningen till lotsverket inlevererat och alltså av billighets- och rättfärdighets-skäl tillägga dem den rätt, som Svea hovrätt tidigare tillerkänt dem samt för detta ändamål för budgetåret 1929—1930 anvisa ett extra anslag om kr. 988,547: 35.

Stockholm den 21 januari 1929.

E. A. Enhörning.

Ulrik Leander.

*Joh. Nilsson,
Malmö.*

Avskrift av officiell avskrift.

Bilaga 1.

Kungl. Maj:ts

Dom i det till Kungl. Maj:ts överseende från Dess och Rikets Svea hovrätt genom ordentligt sökande komna mål mellan Kungl. Maj:t och Kronan, sökande, samt följande personer, nämligen från Agö J. G. Borgström, från Brännö från Göteborg från Havstenssund från Halmstad från Hälsingborg från Härnö från Järnäs från Landskrona från Limhamn från Lysekil från Malmö från Marstrand från Nordkoster från Ratan från Skag från Skanör från Strömstad från Torekov från Ulvö från Viken från Väderöarna från Åhus

Handlingarna i målet visa följande:

Borgström och hans ovan angivna medparter — dock ej stärbhusdelägarna efter Börje Johansson, Peter Sjögren och A. B. S. Klein utan i stället dessa personer i livstiden — hava efter särskilda stämningar vid Stockholms rådstuvurätt yrkat, att enär Borgström etc. — — — vid skilda tillfällen under åren 1915—1920 under anställning i lotsverkets tjänst lämnat fartyg sådant biträde över öppen sjö, varom förmåles i § 30 i förordningen den 15 februari 1881 angående lotsverket, men Kungl. Maj:t och Kronan utan att hava varit därtill berättigad uppburit 60 procent av de ersättningar, vederbörande lotsar betingat sig för det av dem sålunda lämnade biträde, Kungl. Maj:t och Kronan måtte förpliktas att till Borgström och hans medparter återgälda vad Kungl. Maj:t och Kronan sålunda obehörigen uppburit samt i sådant avseende utgiva till Borgström etc. — — —

Kungl. Maj:t och Kronan har beträffande den av Roos i målet förda talan anfört, att Roos' anspråk på ersättning för de av hans talan omfattade förrättingarna, med undantag av de två första och de tio sista i förteckningen över Roos' förrättingar, tidigare varit föremål för lotsstyrelsens prövning och därvid ogillats, samt att vid sådant förhållande och då lotsstyrelsens beslut därutinnan icke blivit överklagat, Roos' anspråk med nämnda undantag icke vidare kunde komma under bedömande.

Rådstuvurätten, varest Borgström och hans medparter därstädes tillika fordrat ränta samt parterna å båda sidor begärt ersättning för rättegångskostnaderna, har genom dom den 17 juni 1922 utlåtut sig: Av Kungl. Maj:t och Kronan i målet gjord invändning, att den utav Roos i målet förda talan i viss del, såsom tidigare föremål för lotsstyrelsens prövning och lagakraftvunna beslut, icke kunde komma under rådstuvurättens bedömande, bleve, såsom saknande laga fog, av rådstuvurätten lämnad utan avseende. Vidkommande själva saken, så enär i målet vore ostridigt, att den i målet omförmälda lotsning av fartyget Dragsö från Vinga till Fredrikshavn, som den 17 februari 1920 utförts av Sandén, gått över öppen sjö, som icke vore lotsled eller del av lotsled, samt att av den ersättning, 300 kronor, Sandén, jämlikt § 30 i förordningen angående lotsverket den 15 februari 1881, uppburit för berörda lotsning, sextio procent eller således 180 kronor inlevererats till statsverket, ty och som nämnda ersättningsbelopp på grund av stadgandet i sagda lagrum måste anses i sin helhet höra tillkomma Sandén, men beträffande övriga i målet ifrågakvarande lots-

ningar Borgström och hans medparter icke mot Kungl. Maj:ts och Kronans bestridande visat, att samma lotsningar utförts i öppen sjö, som icke utgjorde lotsled eller del därav, vid vilket förhållande Borgström och hans medparter icke vore berättigade att fordra återbekommande av den del av för sistnämnda lotsningar influtna ersättningar, vilken inlevererats till statsverket, alltså prövade rådstuvurätten med ogillande av Borgströms och hans medparters talan i övrigt rättvist i så måtto bifalla Sandéns i målet förda talan, att Kungl. Maj:t och Kronan förpliktades att till Sandén genast mot kvitto utgiva ovan nämnda belopp etthundraåttio kronor jämte ränta därå, vilken dock icke kunde annorlunda beräknas än efter fem procent från stämningdagen, den 10 november 1920, tills betalning skedde, men skulle Sandén själv vidkännas sina kostnader å rättegången. Borgström och dennes övriga medparter förpliktades att, vilkendera bäst gälda gitte, ersätta Kungl. Maj:t och Kronan i målet förskjutna vittneslöner med tvåhundraåttiofem kronor.

Hovrätten, där parterna vid rådstuvurätten å ömse sidor efter vad fullföljt talan, har i dom den 12 december 1924 yttrat: Hovrätten funne ej skäl att göra ändring i rådstuvurättens dom i vad därigenom Kungl. Maj:ts och Kronans invändning, att viss del av den utav Roos i målet förda talan icke finge komma under rådstuvurättens bedömande, lämnats utan avseende. Vidkommande själva saken funne hovrätten av i målet företedda förteckningar över ifrågakomna lotsningar, vilka förteckningar, enligt vad i målet lämnats obestridd, såvitt nu vore i fråga, överensstämmade med de å vederbörande lotsplatser förda lotsdagböcker, framgå, att de för lotsningarna uppburna ersättningar utgått efter mellan vederbörande fartygsbefälhavare och lots i varje särskilt fall träffad överenskommelse. Kungl. Maj:t och Kronan finge i målet anses hava medgivit, att de lotsdagböcker, uti vilka anteckning ägt rum rörande omständiga lotsningar, blivit av vederbörande lotskapten och därefter av lotsstyrelsen granskade och att därvid anmärkning icke framstälts mot de grunder, efter vilka ersättning utgått för lotsningarna. Mot vad sålunda och i övrigt i målet förekommit hade Kungl. Maj:t och Kronan icke ådagalagt, om eller i vad mån nämnda lotsningar ägt rum under sådana förhållanden, att ersättning därför icke bort utgå enligt den i 30 § i förenämnda förordning angående lotsverket stadgade grund. Vid nu angivna förhållanden funne hovrätten annat icke kunna antagas än att samtliga ifrågakomna lotsningar utgjort sådant biträde åt fartyg över öppen sjö, för vilket lots jämlikt sistomfördä stadgande ägde njuta ersättning efter överenskommelse med vederbörande fartygsbefälhavare. På grund därav och enär i målet vore ostridigt, att lotsningarna utförts å tid, som infallit före det Kungl. Maj:ts skrivelse till lotsstyrelsen den 5 mars 1920 angående ersättning för biträde av lots över öppen sjö trätt i tillämpning, samt vederbörande lots förty vore berättigad att själv tillgodonjuta hela beloppet av den ersättning, han för sådan lotsning utverkat, men i målet vore utrett, att på grund av föreskrift av lotsstyrelsen sextio procent av de för ifrågavarande lotsningar av lotsarna uppburna ersättningar inlevererats till statsverket, prövade hovrätten, som ogillade lotsstyrelsens ändringssökande i huvudsaken, rättvist att med bifall till Borgströms och hans medparters i huvudsaken fullföljda talan på det sätt ändra rådstuvurättens dom därutinnan, att Kungl. Maj:t och kronan, som icke haft något att erinra mot de fordrade beloppen i och för sig, förpliktades att återgälda vad Kungl. Maj:t och kronan sålunda obehörigen uppburit samt i sådant avseende utgiva till Borgström etc. — — — ävensom att gälda ränta efter fem procent å de Borgström etc. — — — tillerkända belopp från stämningdagen — — — allt tills betalning komme att ske. Vid denna utgång bleve med ändring av rådstuvurättens dom jänvål

ifråga om rättegångskostnaderna Borgström och hans medparter med undantag av Sandén befriade från skyldighet att ersätta motparten av denne förskjutna vittneslöner samt Kungl. Maj:t och Kronan i stället ålagt att ersätta Borgström och hans medparter deras kostnader å målet vid rådstuvurätten med tiotusen kronor. Parterna skulle själva vidkännas sina utgifter å målet i hovrätten.

I hovrättens dom har Kungl. Maj:t och Kronan sökt ändring, som Borgström och hans tillstådeskomna medparter bestritt, varjämte trävaruhandlaren Olof Wallin i Järvedsbyn, Arnäs socken, hos Kungl. Maj:t — med företeende av protokoll över exekutiv auktion den 1 juni 1926, varå han inropat den rätt som tillkomme E. Rick. Engström beträffande det honom genom hovrättens ovanangivna dom tilldömda kapitalbeloppet "7100" kronor 80 öre — anmält sig som part i målet.

Kungl. Maj:ts dom är med Dess Högsta Domstol beslutet; given Stockholms slott den 18 april 1928.

Kungl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas handlingarna i detta mål.

Lika med domstolarna finner Kungl. Maj:t hinder icke möta att till prövning upptaga den mot Kungl. Maj:t och Kronan förda talan i hela dess vidd.

Lotsstyrelsen har i målet uppgivit, att i de mera sällan inträffade fall, då före ingången av år 1915 lämnats biträde av lots över öppen sjö jämlikt § 30 av förordningen angående lotsverket den 15 februari 1881, den mellan lotsen och fartygsbefälhavaren överenskomna ersättningen för förrättningen, efter avdrag av skälig hemvägsersättning, av lotsen redovisats till lotsplatsen för fördelning mellan platsens lotsar på samma sätt som vanliga lotspenningar. Denna uppgift är icke av lotsarna bestridd, och styrkes densamma även av vad som är upplyst angående särskilda dylika förrättningar. Den förebragta utredningen i avseende å innehållet av äldre och nyare lotsförfattningar ger ävenledes stöd för åsikten att ersättningen för dylik förrättning var att betrakta såsom lotsavgift. Sedan ny avlöningsstat för lotspersonalen år 1914 antagits att gälla från och med år 1915 och i samband därmed i § 81 av tjänstgöringsreglementet för lotsverket den 23 december 1914 stadgats, att av de enligt bestämmelser för lotsverket vederbörande lotsplats tillfallande lotspenningarna den å platsen anställda lotspersonalen ägde åtnjuta fyrtio procent, under det att återstående sextio procent inginge till statsverket, samt att den enligt gällande lotsledsförteckning utgående hemvägsersättningen oavkortad tillfölle den lotsande, plögade den överenskomna ersättningen för förrättning, varom i målet är fråga och som av lotsarna hänföres under § 30 lotsförordningen, i allmänhet beräknad med ledning av gällande lotstaxor, fortfarande fördelas i "lotspenningar" och "hemvägsersättning" samt — även före tillkomsten av lotsstyrelsens skrivelse därom den 30 mars 1915 till lotskaptenen i Malmö — andel om sextio procent av vad utav ersättningen betecknats såsom lotspenningar ingå till statsverket. Mot statsverkets rätt att av ersättningen åtnjuta dylik andel gjordes å lotsarnas sida invändning först under åren 1918 och 1919 samt då endast i enstaka fall.

Vid nu angivna förhållanden måste det anses, att lotsarna från och med 1915 års början voro pliktiga att jämlikt § 81 tjänstgöringsreglementet låta, på sätt utom i undantagsfall jämväl skett, till statsverket ingå sextio procent av vad utav de för ifrågavarande förrättningar överenskomna ersättningsbeloppen motsvarade lotspenningar. Följaktligen saknas laga grund för Borgströms och hans medparters i målet väckta yrkande om åläggande för Kungl. Maj:t och Kronan att återbära den statsverket tillgodokomna andelen av sagda ersättningsbelopp.

Härtill kommer, att den i målet avsedda, av lotsarna under världskriget och tiden närmast därefter utövade verksamheten till följd av sin stora omfattning hade en betydande inverkan på lotsarnas tjänstgöring i övrigt och att vid sådant förhållande lotsstyrelsens medgivande för lotsarna att vid sidan av sin vanliga tjänstgöring driva berörda verksamhet uppenbarligen lämnats endast under förutsättning, att de alltjämt till statsverket redovisade tillbörlig andel av ersättningsbeloppen.

På grund av det anförda prövar Kungl. Maj:t rättvist att, med upphävande av hovrättens dom beträffande huvudsaken, ogilla den av Borgström och hans medparter därutinnan förda talan.

Vad angår rättegångskostnaderna varder med hänsyn till omständigheterna i målet hovrättens dom allenast såtillvida ändrad, att Kungl. Maj:t och Kronan befrias från skyldighet att ersätta motparterna deras utgifter å målet vid rådstuvurätten. Det vederbörande hava att ställa sig till underdånig efterrettelse.

Under Kungl. Maj:ts Sekret
Ejnar Hörstadius.

Att förestående avskrift är lika lydande med härstädes förvarade konceptom, betygar Stockholm och Kungl. Maj:ts Nedre Justitierevision den 18 april 1928.

Ex officio:
Hugo Ocklind.

(Stämpel)

I transsummerade delar rätt avskrivet, intygas:

E. Åvall.

Matts Åvall.

Bilaga 2.

Angående till statsverket inlevererade, av lotsar överenskomna ersättningar för av dem åt fartyg lämnat biträde över öppen sjö enligt § 30 lotsförordningen.

P. M.

Genom i avskrift bifogade dom av den 18 april 1928 har högsta domstolen ogillat den talan, som ett 150-tal lotsar resp. stärbhus efter lotsar från skilda platser i riket fört mot kronan om återbekommande av tidigare till statsverket inlevererade ersättningar för lämnat biträde åt fartyg över öppen sjö. Rättegångskostnaderna kvittades med hänsyn till omständigheterna i målet. Svea hovrätt hade däremot, som bilagan utvisar, helt bifallit lotsarnas anspråk och tillerkänt dem sammanlagt kronor 988,547:35 jämte 5 % ränta därå från resp. stämningss dagar under 1920 och 1921 samt rättegångskostnader.

Sedan högsta domstolen på skäl, dess dom närmare utvisar, funnit lotsarna sakna juridisk rätt återbekomma medlen, så hysa lotsarna nu likväl, förtröstande på det rättvisa i sin sak, en åstundan få denna framlagd inför riksdagen, i förhoppning, att riksdagen måtte av billighets- och rättfärdighets skäl komma till samma resultat som kungl. hovrätten.

Antalet av i målet avsedda, däri närmare angivna och granskade förrättningar över öppen sjö överstiger 9,000.

För riksdagsmännens orientering följer här nedan ett referat av vissa viktiga punkter i den omfattande utredningen av målet.

Lotsarnas ombud i processen, advokaten Matts Åvall i Hälsingborg, vilken innehar målet rörande handlingar, lämnar därur gärna vidare uppgifter och utdrag.

Innan tjänstgöringsreglementet för lotsverket av den 23 december 1914 med ingången av år 1915 trätt i kraft, gällde tjänstgöringsreglementet av den 15 februari 1881. Ut i § 82 av detta senare stadgas, att "lotspenningar, med avdrag av hemvägsersättningen, vilken liksom övriga särskilda ersättningar tillfaller den lotsande*) skola i lika lotter fördelas emellan lotsförman och vardera av de lotsar, som vid lotsplatsen äro anställda och på eget ansvar efter uppgjord tur lotsa". Genom § 81 av 1914 års tjänstgöringsreglemente kom på detta område en ny ordning så tillvida till stånd, som staten skulle bliva berättigad till viss andel av de enligt bestämmelser för lotsverket vederbörande lotsplats tillfallande *lotspenningar*. Däri stadgas nämligen, att av dessa "lotspenningar äger den å platsen anställda lotspersonalen åtnjuta 40 % och ingå återstående 60 % till statsverket; skolande personalens andel i lotspenningarna i lika lotter fördelas mellan etc.". Det har varit *enbart betr. lotspenningar* (och ej ang. "övriga ersättningar till kronolots och hans medhjälpare"), som statsverket genom nyssberörda stadgande i 1914 års tjänstgöringsreglemente tillagts rätt till 60 %.

Samma dag, som tjänstgöringsreglementet av den 15 februari 1881 utfärdades, gavs även kungl. förordningen ang. lotsverket (här nedan L.F.), trots många ändringar ännu alltjämt gällande. Under rubriken "Lotspenningar och

*) Denna och en del andra kursiv. inom citaten gjorda i denna p. m.

övriga ersättningar till kronolots och hans medhjälpare" återfinner man däri förutom § 26 ang. *lotsavgift (lika med lotspenningar och hemvägsersättning)* jämväl § 30, så lydande: "Astundar fartygsbefälhavare biträde av lots över öppen sjö, som icke utgör lotsled eller del därav, eller att hava lots ombord under kryssning på station eller då fartyget ligger å redd eller i hamn, och kan lots utan hinder av andra tjänsteåligganden sådant sig åtaga, *njute han ersättning efter överenskommelse.*" Det är detta stadgande, som ligger till grund för lotsarnas talan.

Lotspenningar och ersättning enligt överenskommelse äro de enda former för arvode för förrättning av lots.

När utgå lotspenningar, och vad är för dem utmärkande? L.F. § 1 mom. 4 stadgar: "Då kronolots anlitas för fartygs vägledning genom lotsled eller annan farled, som icke är öppen sjö, skall för fartygs lotsning erläggas såväl lotspenningar enligt gällande taxa som hemvägsersättning enligt fastställd lotsledsförteckning." Lotspenningar beräknas alltid *exakt* efter fastställda *taxor*. Det är endast vid verkliga lotsningar, som ersättningen utgår med lotspenningar. Verklig lotsning är antingen lotsledslotsning (passerad lotsled) eller distanslotsning (del av lotsled eller genom farled, vilken icke finnes i lotsledsförteckningen upptagen, eller genom lotsled tillika med annan farled). Se härom L.F. § 26 och kungl. kungörelsen ang. lotsavgifternas beräkning den 27 november 1896.

Till varje lotsplats hör ett *särskilt lotsningsområde*, till vilket verksamheten för platsens lotsar i denna deras egenskap hänför sig. "Ingen må konstitueras till lots eller intagas i lotsningstur, som icke fyllt 21 år, avlagt lotsexamen i enlighet med de föreskrifter, lotsstyrelsen äger utfärda, och erhållit styrsedel, berättigande honom att på eget ansvar lotsa fartyg av det djupgående, farlederna inom lotsningsområdet medgiva", heter det bl. a. i § 13 av 1914 års tjänstgöringsreglemente. Inom detta *lotsningsområde* är det, som lotsning utföres, denna på speciell kännedom om de lokala förhållandena grundade tjänsteförrättning. Såväl lotsledslotsning som distanslotsning äro sålunda knutna till lotsens lotsningsområde. Det är betr. de vid dessa förrättningar passerade lotsleder och farleder, han i sin lotsexamen prövats och erhållit styrsedel. Det är av ersättningen för lotsning inom vederbörandes lotsningsområde, alltså av de på grund av taxor utgående lotspenningarna, och enbart betr. dem, som staten jämlikt § 81 i 1914 års tjänstgöringsreglemente tillagts rätt till 60 %.

De i målet avsedda förrättningarna, i den mån tillbakabetalning i samband med dem yrkats, hava däremot utgjort biträde åt fartyg över öppen sjö enligt L.F. § 30. Ersättningarna hava även bestämts genom avtal mellan lotsen och fartygsbefälhavaren. Att de omstämda förrättningarna varit överenskommelselotsningar, hava varken lotsarna eller fartygsbefälhavarna hyst minsta tvekan om. Samma var tydligen förhållandet även med lotsstyrelsen, ända tills processen började. Av bevisen härför citeras här blott följande uttalande i anslutning till ett referat av L.F. § 30 i lotsstyrelsens framställning till Konungen den 8 januari 1920: "Före kriget förekommo dylika lotsningar endast sällan, men under senaste åren hava de närmast i följd av de utav kriget föranledda förhållandena *förekommit i stor utsträckning.*"

Under processen har lotsstyrelsen såsom ombud för kronan däremot ej velat medgiva de omstämda förrättningarnas karaktär av biträde av lots enligt L.F. § 30. På fråga vad de väl skulle utgöra, om ej dylikt biträde, har svarats: distanslotsningar; ett påstående, saknande grund. Medan distanslotsningar äro verkliga lotsningar, vid vilka lotsen utnyttjar sin genom lotsexamen ådagalagda lokalkännedom beträffande lotsningsområdet, lämnas biträdet av lots enligt L.F.

§ 30 *utanför* hans lotsningsområde. Vid detta biträde har han ej kunnat tillämpa något lotsningssystem. Fartygen hava ej "lotsats". Man har i stället styrt efter kurser enligt sjökort. Ofta gick biträdet enligt L.F. § 30 ut på, att lotsen blott skulle vara ombord å fartyget för att som neutral man kunna vittna om fartygets eventuella utsättande för våld. Samtliga de omstämda sträckorna, i den mån yrkandena om tillbakabetalning till dem knutits, hava ostridigt legat *utanför* vederbörandes lotsningsområden. — — — Vid en jämförelse mellan L.F. § 1 mom. 4 och § 30 finner man, att all öppen sjö, som ej är lotsled eller del därav, är undantagen från lotspenningars intjänande och i stället föremål för biträde åt fartyg enligt L.F. § 30.

Medan distanslotsning är föremål för lotsarnas tjänsteplikt, är det i L.F. § 30 angivna biträdet över öppen sjö en fullt *frivillig* handling av kronolots. (Från Kronans sida yttras i processen, att det "ingalunda påståtts det dylika lotsningar skulle *åligga* lotsarna att utföra". Jämför även 1914 års tjänstgöringsreglemente § 39: "Om fartygsbefälhavare det åstundar och lotsens tjänsteåligganden det medgiva, må lots" etc.) Vid lotsplatser, där under kriget dessa s. k. öppensjölotsningar förekommit, utförde vissa lotsar en mängd, andra ett ringare antal. En eller annan ville ej alls åtaga sig dylikt biträde.

Vid distanslotsningar beräknas ersättningen, lotspenningar, som sagt enligt fastställda taxor. Dessa avsågo dock ej längre sträckor än 75 lat. min. Öppensjölotsningarna utgjorde till mycket stor del betydligt längre sträckor (från Öresund till Vinga cirka 100 à 110 lat. min., Öresund—norska gränsen cirka 200 lat. min.; förrättningarna på ostkusten voro ofta än längre.) Medan de omstämda förrättningarna företogs, fanns det ej några taxor för de längre distanserna.

Ersättning för biträde över öppen sjö var ej taxebestämd utan beroende på *överenskommelse* mellan lotsen och fartygsbefälhavaren. Ehuru ersättningen utgick på grund av avtal och man ej följde taxor, använde man dock i allmänhet dessa såsom en viss ledning vid bestämmandet av de sedan i ena eller andra riktningen avrundade överenskommelsebeloppen.

I skrivelse av den 30 juni 1916 till lotskaptenen i Malmö har kungl. lotsstyrelsen förklarat sig anse lämpligt till vinnande av likformighet, att lotsarna vid biträde enligt L.F. § 30 toge ersättning enligt taxorna 1 resp. 2. (Om förrättningarna, som lotsstyrelsen under processen förklarat, varit distanslotsningar, varför hade ej distanstaxorna i stället beordrats? Inom södra lotsdistriktet fanns för distanslotsning ej upptagen så låg taxa som 1 eller 2 vid någon lotsplats.) Lotsarna följde icke detta råd, utan avtalade betydligt högre ersättning. Taxorna 4 och 5 fingo i stället i stor utsträckning tjäna som ledning vid överenskommelserna. Därigenom har till statsverket kommit att inlevereras *mycket mera* än om lotsstyrelsens förslag följts.

För varje omstämd förrättning har i anslutning till föreskrift av lotsstyrelsen lotssedel utfärdats. Lotssedlarna liksom de på dem grundade lotsdagböckerna hava reglementsenligt granskats såväl av vederbörande överlots eller lotsförman som å lotskaptensexpeditionerna. (Se 1914 års tjänstgöringsreglemente §§ 19 mom. 1, 27 och 31 mom. 17.) "Med hänsyn till lotsleds- resp. distanslotsningar granskas noga både av överlotsen resp. lotsförmannen och å lotskaptensexpeditionen, att taxorna *exakt* följts. såväl med hänsyn till lotspenningarna som hemvägersättningarna. Skulle fel yppas, kommer från vederbörande lotskaptensexpedition genast åläggande till överlotsen eller lotsförman att se till, att rättelse sker, samt inkomma med bevis härom." (Uttalanden i processen av vissa överlotsar.) Hade de granskande myndigheterna funnit något av de omstämda fallen utgöra distanslotsning, skulle givetvis an-

märkning genast hava gjorts och rättelse beordrats, enär ersättningen ej uträknats efter taxa. *I stället hava samtliga fallen efter reglementslenig granskning lämnats utan anmärkning.* (Jämför Svea hovrätts domskäl.) Vederbörande granskare hava utan vidare funnit förrättningarna utgöra biträde över öppen sjö enligt L.F. § 30. I och med förrättningarnas vederbörliga granskning utan anmärkning har man även skäl finna dem godkända såsom överenskommelselötsningar.

Medan lotspenningar författningsenligt (se ovan) gå till fördelning mellan statsverket och lotsarna och mellan de senare inbördes, är det *han*, "den lotsande". lotsen vilken lämnat biträde över öppen sjö enligt L.F. § 30, som ägt njuta den därför överenskomna ersättningen.

I anledning av en framställning från överlots Ripa i Malmö föreligger lotsstyrelsens skrivelse till lotskaptenen i Malmö av den 30 mars 1915 (omnämd i högsta domstolens motivering), vari lotsstyrelsen benämner däri relaterade biträdet av lots över öppen sjö, varför lotsen enligt L.F. § 30 överenskommit om ersättning, "tjänstgöring", vilken enligt lotsstyrelsen "bör anses som lotsning och i lotsdagboken antecknas samt den därför erhållna ersättningen hänföras till lotsavgift, som således skall fördelas i likhet med övriga till lotsplatsen influtna lotsavgifter". Föreskriften har därpå vidarebefordrats för lotsarnas kännedom.

I enlighet med sitt konstitutorial har kronolots att ställa sig till noggrann efterlevnad sina *överordnades föreskrifter*. (Se hovrättens domskäl.)

Med år 1916 blevo öppensjölotsningarna allmänt förekommande. På grund av föreskriften behandlade lotsarna ersättningarna enligt L.F. § 30 liksom lotspenningar och inlevererade alltså till statsverket även 60 % av dylika ersättningar. En vägran att lyda hade medfört åtal. De togo även för givet, att, då rätten till medlen komme att avgöras, det ej skulle lända dem till men, att de handlat på sätt, lotsstyrelsen föreskrivit.

År 1918 beslöt dock mästerlotsen Karl Roos, Hälsingborg, att beträffande några av honom utförda öppensjölotsningar innehålla överenskomna ersättningar. Lotsstyrelsen föranstaltade om *åtal*. Allm. åklagaren i Malmö yrkade därvid dels ansvar, dels åläggande för Roos att till lotsverket *redovisa* innehållna medlen. I målet ingav åklagaren till rätten av lotsstyrelsen tillhandahållen utredning. Malmö rådhusrätt ogillade såväl åtalet som redovisningsyrkandet mot Roos. (Även efter detta utslag inlevererade lotsarna ersättningarna enligt L.F. § 30 såsom förut till lotsverket, ett tydligt tecken på att de voro främmande för tanken, att deras rätt till medlen kunde vara beroende på berörda handlingssätt.) Hovrätten fastställde den 30 dec. 1919 rådhusrättens utslag, så vitt fråga vore om förrättningar av nu ifrågavarande slag.*) Domstolarna hava här jämlikt L.F. § 30 funnit mästerlotsen Roos äga själv njuta den överenskomna ersättningen vid lämnat biträde över öppen sjö, för vilken ersättning han sålunda ej vore redovisningsskyldig.

Strax efter hovrättsutslaget ingav lotsstyrelsen en framställning till Konungen av den 8 januari 1920, vari lotsstyrelsen under framhållande av utgången av målet mot Roos begärde Kungl. Maj:ts förordnande om att ersättning för biträde enligt L.F. § 30 skulle beräknas i lotspenningar jämlikt taxor på i skrivelsen närmare angivet sätt. Hörd i saken yttrade *justitiekanslern* i utlåtande av den 26 jan. 1920 bl. a. följande:

"Det torde av det redan anförda med tydlighet framgå, att justitiekanslers-

*) Justitiekanslern fann ej skäl fullfölja talan till högsta domstolen trots därom av stadsfiskalen och lotsstyrelsen gjord hemställan.

ämbetet måste avstyrka bifall till denna framställning, i vad den till äventyrs må avse att omfatta redan intjänad ersättning för lotsning över öppen sjö.

Vad åter angår den lotsning över öppen sjö, som hädanefter kan förekomma, torde väl icke utan vidare kunna förnekas statsmakternas rätt att även annorledes än i sammanhang med omorganisation eller ny lönereglering besluta förordnanden av den innebörd, som lotsstyrelsen begärt. Men det förefaller justitiekanslersämbetet, som om det med hänsyn till ovan berörda rättegång krävdes ganska vägande skäl för fattande av dylikt beslut. Sådant skäl har lotsstyrelsen enligt justitiekanslersämbetets förmenande ej förebragt i ärendet utan såsom huvudsaklig motivering blott anfört att 'det synes finnas fog för att den enligt överenskommelse med lotsen uppburna ersättning för lotsning över öppen sjö fortfarande i överensstämmelse med hittills gällande uppfattning överlämnas till vederbörande lotsförman att fördelas i likhet med — — lotsavgifter'. Värdet av denna motivering ökas icke därav, att orden 'gällande uppfattning' betyder den av lotsstyrelsen hävdade men av domstol i visst mål underkända uppfattningen."

Genom kungl. skrivelse till lotsstyrelsen den 5 mars 1920 (Sv. författ.-s. nr 122) fann Kungl. Maj:t dock gott lämna föreskrift i begärd riktning, att "tills vidare gälla". I stället för att ersättningen enligt L.F. § 30 förut utgått efter överenskommelse, skulle den enligt kungl. skrivelsen utgöra lotspenningar, beräknade på grund av taxor. Då förut inga taxor funnos för längre avstånd än 75 lat. min., men öppensjölotsningarna till högst betydande del hänfört sig till längre sträckor, måste i kungl. skrivelsen en förut okänd regel om lotspenningars bestämmande beträffande längre sträckor än 75 lat. min. införas. I stället för att, som genom utslagen i målet mot Roos även bekräftas, lotsen ägt enligt L.F. § 30 njuta överenskomna ersättningen, stadgas i nämnda kungl. skrivelsen, att de enligt densamma utgående lotspenningarna skola avlämnas till fördelning enligt §§ 81 och 82 i tjänstgöringsreglementet av den 23 dec. 1914. Medan vid de omstämda fallen lotsen, obunden av taxor, överenskommit även om lämplig hemvägsersättning, skulle enligt kungl. skrivelsen hemvägsersättningen vid biträde enligt L.F. § 30 beräknas enligt de bestämmelser, som för sådan ersättning gälla vid distanslotsning.

Att genom kungl. skrivelsen av den 5 mars 1920 *ändringar* gjorts i ovanberörda hänseenden i samband med förrättningar enligt L.F. § 30, är tydligt.

Samtliga de omstämda fallen av biträde över öppen sjö hava ägt rum före kungl. skrivelsen av den 5 mars 1920. (Se kungl. hovrättens domskäl.)

Sedan målet mot Roos avgjorts, framställde de 150 lotsarna resp. deras stärbhus mot Kronan anspråk, behandlade alla i en rättegång, om återbekommande av till lotsverket inlevererade överenskomna ersättningar för biträde åt fartyg över öppen sjö. Vid rådhusrätten och hos nedre justitierevisionen har man tydligen fäst avseende vid en av lotsstyrelsen under processen framlagd teori, att lotslederna vid kusten utåt skulle äga en viss bredd, sammanfallande med gränsen för svenskt sjöterritorium, och att lotsarna vid lämnat biträde något inom tremilsgränsen därför skulle hava kommit in på andra lotsningsområden. En lotskapten, motståndare till öppensjölotsningarna, avlät 1916 till lotsstyrelsen en skrivelse, vari han bl. a. påpekade, att lotsar från vissa lotsplatser på sistone biträtt fartyg mellan norska och tyska hamnar över öppen sjö men inom svenskt territorialvatten. Det har synts lotskaptenen "ovisst om man kunde anse, att lotslederna ginge så långt från land som nära 3 minuter". Sedan han emellertid kommit till den uppfattningen, att L.F. § 30 icke vore tillämplig å öppna sjön inom tremilsgränsen, hade han utfärdat förbud för lotsarna att avlägsna sig från lotsplatsen för att åtaga sig lotsning från ort utom lotsplatsens

område. Lotsstyrelsen var tydligen av annan mening, då styrelsen i sin svarskrivelse av den 25 april 1916 trots sin vetskap om förrättningarnas företagande något inom tremilsgränsen, gav lotskaptenen order återkalla sitt förbudscirkulär samt uppdrog åt honom "tillse att, med hänsyn till lotsning över öppen sjö, sjöfarten under nuvarande förhållanden erhåller all den hjälp, som inom de i författningarna givna gränser kan av lotsverkets personal lämnas". Tidigare i samma skrivelse har lotsstyrelsen förklarat, att en dylik hjälp åt sjöfarten under nuvarande brydsamma förhållanden bör, när lotsens tjänsteåligganden det medgiva, kunna lämnas över öppen sjö utan inskränkning av andra lotsars rätt. Öppensjölotsningarna ägde så rum år efter år, utan att anmärkning gjordes varken mot förrättningarna såsom sådana, ersättningsarnas belopp, deras företagande till mycket väsentlig del något innanför tremilsgränsen, eller i annat hänseende. Uppmärksammas bör, att de i ovanberörda målet mot Roos avsedda öppensjölotsningarna *jämväl* ägde rum något inom tremilsgränsen.

Påståendet om att lotslederna i öppen sjö utefter kusterna skulle hava en bestämd bredd, utåt sammanfallande med gränsen för svenskt territorialvatten, är en hypotes, varom man förut ej hört talas. Intet stadgande finnes, som giver något dylikt vid handen. Hade påståendet ägt grund och ej blott varit en konstruktion, borde det ej varit en nyhet för lotsarna. Ett så viktigt förhållande skulle hava framhållits i samband med lotsexamina, något som, lotsarna veterligen, icke skett.

De skäl, högsta domstolen funnit för målets avgörande, hava ej framträtt i underinstansernas motiveringar. Medan hovrätten till fullo och enhälligt bifallit lotsarnas talan, så hava även rådhusrätten och nedre justitierevisionen i princip funnit ersättning enligt L.F. § 30 skola tillfalla lots, som lämnat biträdet. Högsta domstolen har ej direkt uttalat sig härom. För högsta domstolen synes det hava varit av särskild betydelse, huru lotsarna förfarit med överenskomna ersättningar. Den mening i motiveringen, som börjar: "Lotsstyrelsen har i målet uppgivit att i de mera sällan inträffade fall, då före ingången av år 1915 lämnats biträde av lots över öppen sjö jämlikt § 30 etc.", torde syfta dels å ett uttalande av lotsstyrelsen vid rådhusrätten: "Lotsning över öppen sjö enligt § 30 i lotsförordningen förekom före världskriget ytterst sällan och de därvid bekomna lotspenningarna inbetalades då — såvitt lotsstyrelsen har sig bekant — alltid till vederbörande lotsplatser för fördelning liksom övriga lotspenningar", och dels å ett motsvarande yttrande å sid. 4 i lotsstyrelsens dupliktskrift till Kungl. Maj:t om "de få fall, då lots före år 1915 kan hava lämnat biträde över öppen sjö enligt § 30 lotsförordningen". Det var verkligen också, som lotsstyrelsen framhållit, "ytterst sällan" och endast i "få fall", som biträde över öppen sjö enligt L.F. § 30 tidigare lämnats. När "den lotsande" då låtit sina kamrater vid lotsplatsen undfå del i av honom överenskommen ersättning för dylik förrättning, har han gjort det *fullt frivilligt*. Då ersättningen på grund av L.F. § 30 och § 82 i 1881 års tjänstgöringsreglemente tillkom "den lotsande", hade det ju stått honom fritt behålla ersättningen helt för egen del. (Före den 1 jan. 1915 ägde statsverket ej heller rätt till andel i lotspenningar.)

En mängd av i processen deltagande lotsar tillhöra lotsplatser, där man veterligen ej företagit någon förrättning enligt L.F. § 30 *förrän efter lotsstyrelsens order* om ersättningsens behandlande som lotsavgift.

I motiveringen framhålles vidare, att lotsarna fördelat överenskomna ersättningen i "lotspenningar" och "hemvägsersättning", samt att 60 % av vad utav ersättningen betecknats såsom lotspenningar ingått till statsverket. I samband härmed torde böra beaktas, att lotsstyrelsen i skrivelsen av den 30 mars 1915

föreskrivit, att förrättning enligt L.F. § 30 skall i "lotsdagboken antecknas samt den därför erhållna ersättningen hänföras till lotsavgift, som således skall fördelas i likhet med övriga till lotsplatsen influtna lotsavgifter". Uppdelningen av ersättningen i "lotspenningar" och "hemvägsersättning" ägde liksom själva inlevererandet till lotsverket av 60 % av ersättningen för biträde *rum på grund av* lotsstyrelsens ovanberörda föreskrift. Ty till följd därav hade lotsarna att överenskomma ej blott om ersättning för det lämnade biträdet utan även om en lämplig hemvägsersättning, vilka avtalade belopp så inflöto under de *tryckta* beteckningarna "lotspenningar" och "hemvägsersättning" i formuläret till lotssedel, författningsenligt utställd av fartygsbefälhavaren. På sätt § 31 mom. 17 utvisar, hade sedan vederbörande lotsförman att "efter granskning av lotssedlarna och med ledning av desamma föra lotsplatsens dagbok", vari motsvarande *tryckta* rubriker förekommo. Ofta — vid Malmö lotsplats alltid — försågs lotssedeln med en anteckning om att ersättningen utgått enligt överenskommelse, vilken anteckning sedan kom att inflyta i lotsdagboken. Gjordes ej dylik anteckning, kunde dock de granskande lotsmyndigheterna utan vidare av ersättningens belopp och angivna sträckan se, att förrättningen utgjort biträde enligt L.F. § 30. Som ovan nämnts, hava de omstämda förrättningarna över öppen sjö vid reglementsenliga granskningen lämnats utan anmärkning. Det har för de granskande myndigheterna ej haft något att betyda, att överenskommelsebeloppet i lotssedel och lotsdagbok införts under tryckta beteckningen "lotspenningar". Betecknande är, att det i de fastställda formulären till lotssedel och lotsdagbok ej finnes någon rubrik för överenskommelseersättning.

Ett högsta domstolens domskäl lyder: "Mot statsverkets rätt att av ersättningen åtnjuta dylik andel gjordes å lotsarnas sida användning först under åren 1918 och 1919 samt då endast i enstaka fall". Lotsarna hava ej förstått, att de, för att säkra sin rätt till inlevererade ersättningar, skulle behövt göra invändning och protestera mot lotsstyrelsens, sin överordnade myndighets, föreskrift.

"Den förebragta utredningen i avseende å innehållet av äldre och nyare lotsförfattningar" har högsta domstolen funnit giva "stöd för åsikten att ersättningen för dylik förrättning var att betrakta såsom lotsavgift". Sedan lotsförordningens tillkomst den 15 febr. 1881 förefinnes stadgandet i dess § 26, att *lotsavgiften* skall utgå enligt vederbörliga *taxor*, och bestämmelsen i dess § 30 att *ersättning för biträde över öppen sjö* skall utgå på grund av *överenskommelse* mellan lotsen och fartygsbefälhavaren. I samband härmed torde även följande uttalanden av *föredragande revisionssekreteraren* äga intresse:

"Biträde över öppen sjö jämlikt § 30 i lotsförordningen måste — vilket också av lotsförfattningskommitterade uttalas, sid. 313 — anses vara av annan natur än vanlig lotsning. Det kunde emellertid tänkas, att ersättningen i allt fall vore att hänföra till lotspenningar. Härtill är att erinra, att då lotspenningar omförmålas i lotsförordningen det är allenast i egenkap av ersättning för vanlig lotsning, och de omnämnas såsom utgående enligt *taxor*, § 1 mom. 4. I motsättning härtill står, såväl i fråga om förrättningens art som i fråga om grunden för ersättningens utgående, § 30. Även då i förarbetena till 1914 års avlöningsreform vid lotsverket talas om lotspenningar, förutsattes alltid, att de utgå enligt *taxor*. I det 15 mars 1913 avgivna sakkunnigebetänkandet i ämnet föreslogs, 'att av de *enligt gällande lotstaxor* vid varje lotsplats inflytande lotspenningar' etc. I kungl. prop. (nr 228 1914 B) intogs sedan den lydelse i denna del, som blev den slutgiltiga, utan att emellertid yttrades ett ord om att detta innebure någon ändring i sak. Anmärkas må här, att anförda k. k. 1896. och numera även lotsförordningen flerstädes, talar om lotsavgifterna, lotspenningar och hem-

vägsersättning; förut utgick lotspenningar, *av vilka* lotsen erhöi en del i hemvägsersättning. Vid 1914 års avlöningsreform har alldeles förbigåtts särskilda ersättningar till kronolots enligt lotsförordningens kapitel om 'Lotspenningar och övriga ersättningar till kronolots och hans medhjälpare', vilka ersättningar *icke* utgå enligt taxor. Att meningen varit, att staten skulle vara meddelaktig i dylika ersättningar kan så mycket mindre antagas som vid 1922 års avlöningsreform vid lotsverket i sammanhang med hemvägsersättning nämnts dylika ersättningar såsom vederbörande lots tillfallande. Ej heller har formuläret till lotsdagbok någon kolumn för sådana ersättningar. — — — Det måste ock framstå som ett egendomligt förhållande, om staten skulle vara delaktig i en intäkt, vars storlek ligger i en underordnad statstjänstemans fria skön att bestämma. Och vilken del av den överenskomna ersättningen vore att hänföra till lotspenningar och vilken del till hemvägsersättning? Lotsen lär icke hava varit pliktig att träffa avtal om dessa båda slag av ersättningar särskilt för sig, och vad skulle hindrat honom att taga ersättning in natura eller avtala en mycket stor hemvägsersättning och en mycket ringa lotspenning?"

Som ytterligare motivering för domen har högsta domstolen uttalat, att "lotsstyrelsens medgivande för lotsarna att vid sidan av sin vanliga tjänstgöring driva berörda verksamhet uppenbarligen lämnats endast under förutsättning att de alltjämt till statsverket redovisade tillbörlig andel av ersättningsbeloppet". — Medan omstämda öppensjöförrättningarna ägde rum, gällde tjänstgöringsreglementet för lotsverket av den 23 dec. 1914. Dess § 39 stadgar: "Om fartygsbefälhavare det åstundar och lotsens tjänsteåligganden det medgiva, må lots åtaga sig fartygs lotsning över öppen sjö, som icke utgör lotsled eller del därav, samt under fartygs kryssning på station eller då det ligger å redd eller i hamn kvarstanna ombord." Lots' rätt företaga öppensjölotsning har alltså gjorts beroende av *om hans tjänsteåligganden medgiva dylik förrättning*. Det var vederbörande lokallotsbefäl, som hade att tillse, att öppensjölotsning företogs under i nämnda paragraf given förutsättning. Enligt §§ 30 och 31 av nämnda reglemente åligger det överlots resp. lotsförman att bl. a. vaka över, att lotspersonalen å lotsplatsen "med noggrannhet fullgör sina tjänsteåligganden". Lotsstyrelsen har för sin del uttalat sig för, att vederbörande lotsförman i varje särskilt fall måtte pröva berörda förutsättning för öppensjölotsning. Genom företagandet av de omstämda förrättningarna över öppen sjö hava lotsarna icke försummat sina tjänsteåligganden, vilka i stället medgivit överenskommelselotsningarna.

Som inledningsvis antytts, är det sammanlagda beloppet, lotsarna genom riksdagens beslut hoppas få tillbaka, en stor summa. Penningarna äro emellertid intjänade under avsevärd tidrymd av ej mindre än 150 lotsar. Som ovan påpekats, har lotsstyrelsen själv velat hava öppensjölotsningarna företagna i för sjöfarten önskvärd grad. Det har varit ett för lotsarna ofta uppslitande och påfrestande arbete företaga dessa förrättningar. De därmed förenade riskerna hava av naturliga skäl heller ej varit ringa.

Den lots, som ej längre kunde finna sig i lotsstyrelsens föreskrift utan själv behöll överenskomna ersättningar, han fick också genom domstolarnas utslag rätt behålla, vad han innehållit. De, som följde lotsstyrelsens order — man kunde ej tänka sig, att detta skulle lända lotsarna till nackdel — de hava fränkänts överenskomna ersättningarna. Och lotsarnas av lotsstyrelsens föreskrift föranledda behandlande och inlevererande av nämnda ersättningarna har så slutligen kommit att utgöra motivering för ogillandet av deras anspråk.